

V torek, četrtek in soboto
izhaja in velja v Mari-
boru brez pošiljanja na
dan za vse leto 8 gl. — k.
za pol leta 4 „ — k.
za četrt leta 2 „ — k.

Po pošti:

Za vse leto 10 gl. — k.
za pol leta 5 „ — k.
za četrt leta 2 „ — k.

Vrednisto in opravištro
je na slovnem trgu (Dom-
plat) hišna št. 184.

SLOVENSKI NAROD.

Oznaila:
Za navadno drestopno
vrsto se plačuje
6 kr., če se nalina/kvat.
3 kr., če se tiska 3krat.
4 kr., če se tiska 3krat
veče pisemke se plače-
jejo po prostora.
Za vsak tisek je plačati
kolek (štampelj) za 30 l.
Rokopisi se ne vračajo,
dopisi naj se blagovajno
frankujejo.

Št. 7.

V Mariboru 16. aprila 1868.

Tečaj I.

✓ **Dor. E. H. Costa.**

Ako smo zadnje čase telegrame cizlajtanskih nemških listov ogledovali, brali smo vedno imé A. Johnson-a, predsednika severno-amerikanskih držav, ako smo svoje oči v njihove dopise iz Ljubljane uprli, na prvi mah nam je v oči padlo imé ljubljanskega župana, zmerom z debelimi črkami tiskanega. O Johnsonu so ti možje pripovedovali, da je že pred sodnijo povabljen, o ljubljanskem županu so pa dali vsi ti njegovi „prijatelji“ z farizejskim obžalovanjem razumeti, kako bi tem možem in njihovej kliki dobro délo, ako bi tudi dr. Costa v kriminalno preiskavo spravili, ako bi ga potem naj manje na 10 let težke ječe obsodili, mu obé doktorski diplomi pobrali in ga popolnoma vničili, da ne bi mogel nikdar več niti z mazincem mignoti. Misli bi človek, ako te dopise natanko prebira, da je dr. Costa s strašnim terorizmom nad ljubljanskim mestom vladal, da si ni bil ne eden trenotek niti po noči, niti po dnevi „Verfassungsgetreuer“ svojega življenja svest, da je hodila guillotina pod njegovim vodstvom od trga do trga, od ulic do ulic, da so padale pod njo glave ongovih*) turnerjev, kakor da bi bile zelute in da je „verfassungsgetreue“ kri tako scurkoma tekla, da je Ljubljana gnala rdeče valove proti Zalogu, kakor reka Nil proti Delti v Mojzesovih časih. To je naj manje, kar bi bil človek iz teh dopisov povzel, ako bi pa bila res stvar sama po sebi tako važna in tako znamenita, kakor so jo ti možje dan na dan prestrašenim Nemcem predstavljali, morali bi bili dosledno po kablju v Ameriko brzojaviti, da je v Ljubljani nastal nov germanske krvi željni Marat, ki misli tentonskemu rodu za vse veke konec storiti.

Brali smo tudi mi pozorno, hladnokrvno „sine ira et studio“ tako imenovano sokolsko obravnavo, pregledali smo natanko vse zapisnike in sklenoli smo o tem še le zdaj ktero spregovoriti, da ne bi se nam očitalo, da govori iz nas le strast momenta. Pa tudi zdaj bi ne utegnole biti to „post festum“, ker je iz zanesljivih ust čuti, da so deli dr. Costa res v kriminalno preiskavo. Pri vseh teh „strašnih“ dogodkih nas je gotovo naj bolj zanimala krivnja ljubljanskega župana, in prišli smo do tega rezultata, da ima on dva ogromna pogreška, ktera prekosit v očéh naših sovražnikov naj hujša hudodelstva in ktera edina sta bila izključljivo kriva vsega napadanja in obrekovanja: prvič, da je dr. Costa skoz in skoz národen mož; drugič pa, da je mož poln talenta in naj obširnejšega znanja, da je on v zbornicah večni strah vseh kulturo-

*) Iz sodniške razprave smo se osvedočili, da niso niti nemški, niti taljanski, niti kranjski, niti patagonski turnerji, da prav za prav sami ne vejo, čiji so? za take izgubljene sirote ima naš narod izraz: ongov, a, o. Pis.

in nekulturonosečih protivnikov, katerim je „der stets gewandte in schlagfertige Redner“, kakor ga je enkrat „Tagespošta“ imenovala. Ta sta dva edina hudodelstva, ki ne spadata sicer pod noben paragraf, katerih mu pa nikdar nobeden protivnik ne odpusti, in vsled kterih ne bi ga nikdar nobena nemškutarska porota za nedolžnega spoznala. Parola je našim sovražnikom: vničiti tega moža, na kateri si bodi mogoči način, kjer bi se jim le mala prilicea pokazala, kajti, on jim je vsled navedenih vzrokov eden naj nevarnejših antagonistov. Ta prilika, kakor so si možje mislili, se je naj ugodnejše v sokolovskem metežu ponudila in z nepopisnim entuzijazmom so za njo zgrabili. Cela sokolovska stvar je bila navadna ponočna hajka ali kakor mi Štajerci pravimo „praska“, ki se po vseh tako velikih mestih kakor je Ljubljana, na celem svetu skoraj gotovo vsako noč prigodí, kedar ga imajo ljudje malo v glavi. Take dogodke so do zdaj gosposke povsod v Avstrijskem po političnem potu, držeče se naredbe od 11. maja 1854. leta, reševale in bil je mir besedi, nihče se nikdar za nje zmenil ni, naj manje pa kako državno odvetništvo. — Ali našim slovenskim državnim odvetnikom se hoče po vsaki ceni „causes célèbres“ na oder spravljati, sicer nimajo mirnega spanja. Tako so to malenkost, ko so nekteri preveč od vina navdušeni dijaki pred nekoli-kimi leti neko štacunsko tablo poškodovali, z očevidnim veseljem za „cause célèbre“ napravili, ali še z večim navdušenjem so se polastili sokolovske „praske“, in to jasno naj več iz tega vzroka, ker je bil slučajno dr. Costa poleg.

Kako je le vendar bila ta cela stvar? Še enkrat tu ponavljamo, da mi brez vse strasti samo po zapisnikih govorimo. Bil je neki šunder na velikem ljubljanskem trgu, dr. Costa je ravno na potu proti domu in gre kot mestni župan pogledat, kaj se godí? Tema je bila, metež že na vrhunci, kedar on tje pride, kaj je, kdo je kriv, sam ne vé in tudi vedeti ne more; iz vse razprave se vidi, da ni dolgo časa vedel, ali so Sokoli napadeni, ali so oni koga napadli, tega tudi ne bi bil mogel naj finejši dunajski policijski „genie“ razločiti. Na Dunaji bi bila dala v takem slučaju policija vse skupaj zapreti in bi bila drugi dan še le popisovala in pozvedovala, kdo je kriv. Mi vprašamo tu, ali se je mogel dr. Costa v tem slučaju po Dunajski policiji ravnati? Nikakor ne! kajti bi bilo jako smešno dati zapirati Sokole, večidel sinove iz samih dobrih mestnih familij, več ali manj same znanke in prijatelje, ktere dade lahko vsaki trenotek drugi dan pred se pozvati. Treba je vedeti, da dr. Costa ni bil v tem slučaju samo mestni župan, nego tudi načelnik Sokolov. Nihče na tem svetu v njegovem položaji se ne bi bil mogel pravilnejše vladati,

Listek.

Pisma o slovenskej literarnosti

Literarno društvo.

Kako bi svoja pisma pisal, v kadem redu, ali brez vse sisteme, to je bilo pri meni precej veliko vprašanje. Gospod Davorin Trstenjak mi je s svojim „nasvetom, kako bi se slovstvena delavnost med slovenskimi pisatelji bolj pospeševala“, — pomagal, da sem se določil za brezrednost, za skakanje od vrste do vrste naše literarne delavnosti. Če mi je g. Trstenjak s tem kaj dobrega storil, storil je brez volje, zatorej mi ne bo zameril, da se mu ne zahvaljujem, kakor ga že kakor starega domorodca in pisatelja v čisljih imam, kajti zahvaljujem se sploh nerad. Ker sem preverjen, da g. Trstenjaku ni za drugo nego za reč, za pospah naše literarne delavnosti, ker dalje v rečenem spisu sam pravi, da želi, da bi se še drugi oglasili v tem časniku o njegovem mnjenji: upam, da mi ne bo za zlo jemal, če jaz svoj neveljavni glas povzdignem zoper osnivanje takega literarnega društva in nekoliko razlogov povem, zakaj menim, da bi tako posebno združenje, uklenenje v paragrafe in udanje v vodstvo literarnega odbora in prvosednika, za svobodni in pravi razvoj naše knjige ne bilo dobro.

Z gospodom Trstenjakom sem tudi jaz prepričan, da bomo „z edinjimi močmi dospeli do lepe svrhe in slovensko ime osvetili“. Slovenci so to spoznali, ustvarili so društvo sv. Mohora, Matico, dramatično društvo in mnogo čitalnic. Vse to je lepo, in če pogledamo n. pr. Mohorjevo društvo in njegov uspeh, moramo se veseliti in priznati, da bi vsega tega, kar je za narodno omiko storilo, brez združenja ne bilo.

Tukaj vidimo združene materialne, denarne moči. Taka zedinjenja so skozi in skozi koristna. Ali je pa strogo združenje dušnih moči koristno? Jaz trdim, da ne.

Duh in dušna delavnost bodi svobodna. Pravi umetnik, pravi učenjak bode poslušal nasvete in sodbje prijateljev in tovaršev, bode se iz njih učil, a poslednjo sodbjo bo sklenol sam. Kdor ima veselje do dela, kdor se je svoje reči učil in premišljal, kdor čuti, da je zrel za svobodno stvarjenje — in to samosvest mora imeti vsak umetnik in učenjak — ta se ne bo dal uklepati v vojnice družbinskih statutor, ne bo se dal radovoljno ugoditi v krog, kterege in kakoršnega mu bodo drugi odmerili in omejili. Razumna javna kritika je vednosti in umetnosti edina sodnica, ona sama ima pravico širjenju knjig napačnega obsežka jezove postavljati.

Misel, literarno društvo vsvariti, je g. Trstenjak javno menda prvi sprožil. Med mlajšimi slovenskimi pisatelji pak je bilo, če sem dobro počučen, že pred letom govorjenje o tej stvari. Mladi Slovenci na Dunaji so bili osnovali malo društvo, ki se je imenovalo literarno, shajali so se vsak teden in so brali lastne izdelke presojevale in popravljale je po prijateljsko. Zdi se mi, da so okrog svojega literarnega društva nameravali zbrati vse mlajše slovstvene moči. Razlogov, zakaj se to ni zgodilo, ne morem povedati.

Taka prijateljska združenja imajo gotovo koristne nasledke. Vendar se mora pomniti, da imajo po svojej splošnosti bolj podobo literarnih v. j. Mladost je lehkomišelná, če ne mora, odteza se rada resnobnemu delu. Tu se ne more reči „in magnis voluisse sat“, treba je, da se véci malo posili in ravno taka društva to storé. Iz naših gimnazij na dalje, prinesemo — po-vejmo si naravnost — večidel strašno ubožno znanje svojega jezika, dobro je torej, če se človek vadi še sam. Pičlo slovenščini odmerjene ure in naši

venskih predstav v javnem gledišči, temu so naj več krive nagodne pogodbe, ktere je stavljaj glediški vodja in pri kterih bi predstave ne bile posebno uspešne. Te dni so se zbrali zopet poprej omenjeni prijatelji nemškega gledišča ter se menili o eneji in drugeji stvari. Tudi zanaprej jih je volja podpirati nemško gledišče in podpisanih je v ta namen neki okoli 1900 gold. Kar se tiče slovenskih predstav zahteva deželni odbor, da ima dramatiško društvo en dan v meseci gledišče popolnoma na voljo, vsak teden pa mora vodja en dan prepuščati za slovenske predstave, od kterih bi njemu ostajala polovica dohodka, polovico pa bi dobivalo dramatično društvo. Akoravno so to gotovo kaj pohlevni pogoji, zdeli so se vendar poprej omenjemu odboru, še nekterih prememb potrebnih in posebno da mora na vsak način prihranjena biti vodja sobota in nedelja, to je najbolj dneva: Tudi enkrat na mesec naj bi ne imelo dramatično društvo gledišča popolnoma zastoj, timveč plačalo četerti del čistega dohodka gled. vodju. O teh zadevah si je pridržal deželni odbor, da se sam pogodi z vodjo, ki bo hotel prevzeti gledišče. Toliko za denes o tej zadevi ki je važna in daljšega razgovora vredna. Konečno naj bo le omenjeno to da v Ljubljani mala pesčica narodnih protivnikov veliko žrtvuje denarja da drži na nogah stvar ki bi sicer bila zgubljena, za stvar pa ki je važna namreč za krepko podporo mladega dramatiškega društva, ki ima veliko imenitno nalogo, za hitro in čvrsto njegovo povzdigo, se dela tako malo od strani narodnjakov. Kako majhno je še število podpornikov tega društva! Kako hoče kaj doseči ako ne bode imelo krepke materialne podlage, brez ktere nikdar ne more nič opraviti? Upati je da se pridružači ta stvar, kajti ako bode vsak tiščal svoje krajcarje v žepu, potem žalostna mi Slovenska Talija!

Slov. Bistrica. 8. aprila. (Prof. Schmid izvoljen.) Tedaj je vendar le v naših mestih in trgih izvoljen velikonemec g. prof. Schmid. Že enkrat sem povedal, da po volilnem redu imajo podravski trgi za vsem 133 volilcev (Marenberg 89, Vuzenica 23, Muta 21.) Slov. Gradec pa le 65, Slov. Bistrica 91 glasov. Če toraj k Slov. Gradčanom še tudi pristopijo Šoštanjčani, kterih je blizo 30, nikdar ne morejo zmagati čez podravke trge, če se Slov. Bistrica ne udeleži volitve. Iz začetka je res tukaj bila misel, da bi se peljalo kakih 25—30 volilcev Slov. Gradčanom pomagat. Komaj se to pozvé, začeli so doletovati pisma od Karneri-ja, Lohninger-ja*) i. t. d. naj se na to dela, da se od tod nikdor ne udeleži volitve, kajti potem je zmaga Schmid-ova gotova. Nasprotno tudi slov. Gradčani niso mirovali, da bi vsaj kakih 25 volilcev spravili na pot. V „Tagesposti“ pa se je vnela srdita polemika, v katero so se naenkrat tudi od tod nekteri gospodje začeli mešati. V nekem „Eingesendet“ beremo v našo splošno veliko začudenje, da je bil v našem mestu shod volilcev in da so se vsi odločili za kandidaturo g. prof. Schmidta. Od tega shoda se je menda g. dopisovatelju le senjalo, ker nobeden volilec od vsega tega nič ne vé. In če so res nekteri volilci želeli, da bi se izvolil prof. Schmid, pa je dosti drugih bilo, kterim ni mar bilo ne za enega ne za drugega kandidata, in zopet nekaj takih, kteri so se potegovali za g. Globočnika. Ne moremo zabraniti g. dopisatelju izreči svoje osebne želje, protestirati pa moramo zoper to, da se kaj takega stori v imenu vseh volilcev. Sicer se iz tega prigodka spet kaže, kako se pri nas dela javno mnenje. Od tod se nihče ni podal k volitvi in zmagali so podravski trgi z 113 glasov zoper 91 (slov. graških 63, šoštanjških 28). — V gori omenjenem „Eingesendet“ naš g. dopisovatelj tudi vé dopovedati, da se bode brž ko ne anulirala volitev g. Dr. Dominkuša in obrača pozornost volilcev že zdaj na slavno znana moža, ktere je gotovo vsem volilec še dobro znan od poslednje volitve po strašnem hrupu ki ga je takrat delal in po končnem prav vojaškemu pobegu iz dvorane, ko bi res deželni zbor ne hotel potrditi volitve g. Dr. Dominkuša, česar pa nikakor ne moremo verjeti, ker nam ni znano ne ena postavna ovira, bomo pokazali Slovenci, da še živimo, da se ne damo preplašiti, ampak da složni in stalni stojimo za moža, ktere smo spoznali za prave prijatelje našega naroda.

Politični razgled.

Minister Brestel je svojim tovaršem naznanil, da mu ni mogoče odstopiti od davka na premoženje; raje bi odstopil od svoje častne službe

*) Čudno, da ta gospod, ki le še celo načelnik slov. graškega okrajnega zbora, je tudi agitiral zoper želje svojih najboljših prijateljev, Slov. Gradčanov!

braženega sveta na one bisere narodne poezije obrnol tujec Abbate Fortis, kteri je v svojej knigi: „Potovanje skoz Dalmacijo“ prvo srbsko narodno pesem v italijanskem prevodu priobčil. Ta lepa pesem o Hasan-aginici je Göthe-u tako dopadala, da jo je prestavil v nemščino. Ko je pa marljivi Vuk Stefanović, spodbujen po našem učenem rojaku Kopitarji začel nabirati narodne pesmi in jih je na svetlo dal, začudil se je ves svet obilnim naravnim krasotam teh pesmi.

Naj slavnejši Nemci so jim veliko vrednost pripisovali, kakor postavim Göthe in pa Jakob Grimm, kteri je pisal o njih: Srbska narodna poezija je vredna, da se sploh za nje zanimajo in jo premišljujejo. Po homeričkih spevih ni bilo v vsej Evropi nobene take slovstvene prikazni, ktera bi nam bisto in nastanek narodnih epičnih pesmi tako razjasnila kakor srbske pesmi“.

Več nemških in drugih pisateljev se je lotilo prestavljanja po Vuku izdanih pesmi, tako da zamorejo tudi tujci napajati se naravnih njenih krasot. — Posebnosti po kterih se nam te pesmi tako prikupijo so tiste, ktere je občudoval omikani svet že več ko 2000 let v Homerjevih spevih; zakaj tudi oni so po mnenju učenjakov nastali iz takih narodnih junaških pesmi, ki so se sčasoma v več celote zedinile. Dva teh večih spevov, Ilijada in Odiseja, sta se ohranila do današnjega dne, ker sta bila zapisana o pravem času; med narodom grškim pa so se pozgubile one stare junaške pripovedne pesmi, kakor hitro so začeli Grki kupčevati in občevati z drugimi bolj izobraženimi narodi. Pripravna lega ob morji jih je k temu naravnoč vabila. Srbi pa

Baron Kellersberg je bil pozvan na Dunaj, da poroča o misljenji českega ljudstva, posebno gledé na davek na premoženje. Mnogih protestov proti njemu ne bo mogel tajiti.

Dunajski časniki razglašajo glavna vodila nove vojaške ustanovitve. Prvo načelo te postave je splošna in osebna dolžnost brambovska.

Notranje ogrsko ministerstvo je zahtevalo od demokratičnega shodišča da premeni svojo osnovo, ker je deželnim postavam nasprotna. Demokrati niso hoteli ubogati. Minister je toraj zaukazal, da se ima shodišče razpustiti po glavarstvu mesta Pešte, da ima klub razgnati. Klub o vsemu temu vkljub ostal pri svojih sklepih, posebno pri adresi na Kossutha. Proti ministerskemu zaukazu se hoče pritožiti pri drž. zboru, ob enem osnovati novo shodišče enakega imena. Odbor razpuščenega kluba kot osnovalni odbor novega je že imel prvo sejo.

Magjarskemu gospodarjenju so se jeli razun Rumuncev tudi erdeljski Nemci odločno vstavljeni. Že tožijo, da se toliko hvalisana magjarska svoboda nikakor ne obotavlja, posluževati se vsega orožja Bachovega tiskovega reda, da le vduši časnikaštvo, kar ga ne leži popolnoma pred vlado na koljenih.

Francoska vlada je poslala pruski glas te smisli, da naj bi se izvršila peta točka praškega pomirjenja. Gotovo je tudi, da je ruska Bismarku svoje misli in želje o tem razložila. —

Čuje se, da če hoče Luka Vukalovič zopet postaviti na čelo črnogorske vstaje. Med Črnogorci, posebno med Pivljanci se pripravljajo resne stvari. Osman Paša je poslal nekoliko redne vojaščine s 8 topovi na črnogorsko mejo.

Francoska se neprenehoma pripravlja na vojsko. Vlada je brzoma naročila 100,000 pušk po Remingtonovi osnovi iz neke ameriške fabrike, iz ktere jih dobiva tudi danska. Nejasno je še, kateri državi je namenjena vojska. Najnovejše vladno tolmačenje se glasi: „Mi se oborožujemo v obrambo postavnih pravic! kdo jih pozna.“

V Angliji se vrté razgovori o tem, ali ostane sedajno ministerstvo ali ne. „Mon. Her.“ pripoveduje, da ministerstvo ne misli na to, da bi službo popustilo.

Razne novice.

— Okrožnica ljubljanskega konzistorija od 8. marca razpisuje znana Metelkotova darila po 50 fl. za letošnje leto. Okrajna šolska ogledništra naj do konca tega meseca konzistoriju za to naznanjajo učitelje, ki so se posebno trudili za povzdigo slovenščine in sadjoreja. (Uč. Tov.)

— V seji tukajšnje kmetijske podružnice od 8. t. m., se je sklenolo, naj na podlagi dosedajnih skušenj osnuje nov mitnični red gledé na gospodarske vožnje, in naj se natanko določi, ktere vožnje so gospodarske. V ta namen izvoljeni odbor (gg. Brandstätter, Dr. Dominkuš in stotnik Seidl) ima tudi preiskavati, kako bi se dali sedanji dohodki od mitnic nadomestiti.

— Meseca marca umrlo je v Ljubljani 79 ljudi in sicer 40 moških in 39 žensk. V tukajšnji bolnišnici bilo je na konci meseca marca 400 bolnikov namreč 170 moških in 230 žensk.

— C. k. deželno predsedstvo v Ljubljani razglasilo je ravno kar v „Laib. Ztg.“ javno pohvalo, v kterej se pripoznavajo zasluge mnogih gg. duhovnov, učiteljev in sploh šolskih prijateljev, ki so se trudili preteklo leto za povzdigo in napredek ljudskega poduka.

— Ponoči v terek č. t. m. so skušali nekteri zlobneži ulomiti v trafiko pri franciškanskem mostu. Mestna straža pa jih je zasačila in enega ujela ter zaprla. Bil je vojak tukaj ležečega ogrskega polka Huyn.

— Vladika Strossmayer je učiteljem ljudskih šol podaril 11,000 gl. i za gojenje mladih Bolgarov, ki obiskujejo šole v Zagrebu, sporočil 9000 gl.

— Bolgarska tajna družba za vstajo zoper turško vlado je razposlala v veliko tisoč iztiskih naslednji poziv med Bolgare: Vzdignite se, junaci! Ne čakajte dalje Sultanove milosti i ne zanašajte se na politiko zahodnje Evrope. Evropa za vas nima usmiljenja. Le vi sami si morete pomoči. Zgrabite za orožje!

— Na Turškem se zdaj že na kokoši veliki davki nakladajo. Turki kažejo še večjo finančno modrost, nego naš finančni minister! Kaj pa, ako bi se naložil davek še na — muhe i ščurke?

so bili dolgo odločeni od drugih izobraženih narodov, dolgo niso poznali ne umetnosti ne znanosti ne pisanih postav, turški jarem ni imel posebnega upliva na njihovo narodno življenje; v srbskih vaséh ni nikoli obveljalo turško pravo, ampak vedno je živel Srb po šegah od prednikov podedovanih. Po teh okolnostih se jim je ohranilo narodno pesemstvo tako, kakoršno je bilo že izprva.

Narod srbski sam razdeluje svoje pesmi v ženske in junaške. Razločujejo se prvič po zadržaju: Junaške pesmi pojejo o slavnih delih narodne zgodovine; ženskim pesmam pa so večidel predmet razmere med moškim in ženskim spolom, bodi si da izražujejo čutila in so tedaj prave lirične pesmi, bodi si da pripovedujejo prigodke, ktere je ljubezen vzročila, in so bolj romancam drugih narodov podobne. Junaške pesmi se drugič k goslim pojejo (le redko kedaj se tudi le povedujejo brez gosel); ženske pesmi pa se le pojó brez kakega nastroja. Junaške pesmi se dalje le s tem namenom pojó, da jih kdo sliši; ženske pesmi pa pojó fantje in dekliči, brez tega namena, če jih kdo posluša ali ne; v te pesmice le svoja srčna čutila izlivajo. Razločujejo se poslednjič tudi še v tem, da je metrum ali mera junaškim pesmam zmerom le edna in ista, ženskim pa raznotera. — Razvun resnobnih se nahaja tudi šaljivih in smešnih pripovedajočih pesmi; pa nimajo splošne vrednosti, ker njih smešnost večidel le tisti razume, kteri pozna razmere in okoliščine tistega kraja, v kterem so se rodile. Navadno jim je predmet ženitvanje in rado se v njih za malenkostne reči izrazi in izreki rabijo, kteri le resnobnim in veličastnim rečem pristujejo. (D. d.)

v opozicijo, ktere je od njih zahteval njihov program, smeli bi vsaj pričakovati, da bi se po padu Cislajtani je nekoliko tudi na nje oziralo, ali slovenski poslanci so spravili svoj narod še ob to upanje.

Služiti neprijateljem v posmeh, brez koristi še samemu sebi na škodo, to ni več potrpežljivost, to je nezrollost za politiko, to je nesposobnost zastopati narod.

Edina tolažba v tej žalostni igri brez del je gotovost, da je narod slovenski boljji od njegovih beških zastopnikov, da njemu ne manjka veljavnih glav, ki bodo znale razsoditi delovanje c. kr. svojih zastopnikov.

Ta razsodba je obsodba. Vsa glasila javnega mnenja slovenskega naroda so se izrekla proti nepolitični politiki slovenskih zastopnikov. Narod se jim odreka, on je izgubil svoje zaupanje do njih, kakor so oni zgubili svoj program v Cislajtani ji. Narod je razglasil v njih, da je njihov glas nehal biti njegov glas. O zagotovitvi njegove lepše bodočnosti se ne posvetujejo njegovi zastopniki v parlamentu, ampak njegovi narodnjaki v časopisih. Iz njih nam je znano, da narod slovenski — naj počnó njegovi poslanci kar jim je drago — ostane veren federalistični zastavi in uzajemnosti slovanski, da ste ta in ona skali, na katerih si hočejo zidati svojo prihodnost. (D. d.)

Dopisi.

□ **Z Prage.** 8. aprila (Izv. dop.) (Slavnost pokladanja kamna temeljnega k gledišču) bode velika slavnost naroda českega. Da je gledišče jedno naj izdatnejše sredstvo k prebujenju narodnega življenja in k obraževanju vseh vrst človeškega društva, to je resnica zdaj že tako jasna kot beli dan. Važnost gledišča so pripoznavali že razsvitljeni naši predniki česki, in si prizadevali močno, da bi vsaj v Pragi vstanovljeno bilo gledišče česko. Po prizadevanji takih moštvo se je igralo, kolikor vemo v Pragi privrkat česko gledišče l. 1740. Ljudstvu je zelo ugajalo in zato je bila obiskava jako obilna. Ali zmanjkalo je igravcev in iger in zato se je moralo občinstvo zadovoljiti z igrami, ktere so se igrale z lotkami t. l. marionetami. Leta 1771 so igrali jedenkrat po česko nemški igravci zaradi dobrega prijema. Gledišče je bilo prepolnjeno ali Nemci so tako revno igrali, da se na drugi poskus niso več upali. Česki in latinski se je tudi igralo v šolah jezuitskih v Pragi noter do leta 1768, v katerem se je to prepovedalo. Leta 1785 se je poprijel Čeh Rulla videč, da z nemškimi igrami dobro ne izhajajo, misli predstavljati v Pragi tudi česke igre in res je sestavil igravčevsko družbo in imel je dober uspeh. Zato je bila na Konjskem trgu postavljena buda nazvana vlastenecke divadlo t. j. domače gledišče, v kateri se je igralo od l. 1785—1790 česki in nemški. Leta 1790 je bila ta buda podrta in igralo se je menjavama v drugi prostoriji do l. 1802. Česka igra je vendar zmirom v menjavi izostavala: neki čas se je igralo v svetek in v nedeljo popoldne, pa to je sopet prestalo dokler da se je leta 1842 vstanovilo samostelno gledišče česko od Stügera. Pa tudi to je zadremalo. Sopet so nastale pravilne prestave popoldne v nedeljo in v svetek v stanovskem gledišči nemškem, dokler da se je igralo leta 1856 slednjic česki tudi v četrtek na večer. Pa tudi to ni trpelo, ker se je odreklo poveljenje deželne subvencije, dokler da smo se slednjic l. 1862 dokopali do gledišča samostalnega. Tega leta pa se je postavilo tedaj gledišče česko in v tem se igra od l. 1862 vsak dan v nedeljo pa in svetek dvakrat — in to, kakor se samo po sebi razumeva, samo česki.

Iz tega, kar sem povedal, je videti, koliko poskušanj se je moralo včiniti, predno smo se dokopali do samostalnega gledišča. Zmirom so nam to skazili Nemci, dokler da je konečno zmagala česka trdna in strpljiva volja. Sedajno začasno gledišče more samo 1300 oseb v se vzeti, kar je število za Prago prepohlevo. Ravnateljstvo tedaj, ker nima takih prijemov kakor ravnateljstvo nemškega gledišča, ne more take zaloge peljati za zvunajno opravo in za igralne moči. Zato ima nemško gledišče zmirom več obiskovavcev od českega. Hodijo v nje vsi Židi, uradniki in plemstvo v nekoliko izjemkami in mnogi drugi iz stare navade ali iz narodne nevsedenosti. S postavljenjem velikega narodnega gledišča, bode moglo naše gledišče z nem-

se mu pripetiti, da bi mu namežikali, naj se iz društva pobere. Klik, klik se bojmo!

Torej svoboda pisateljem! Paragrafov in statut si ne nakopujmo na glavo; saj jih že zdaj imamo spolnovati. — Bog nam pomagaj! — da ne vemo koliko. Vse kar imejmo skupno, vse kar si napravljajmo z združenimi močmi, bodi z močnost, dobra volja, in papir! Papirja z združenimi močmi kupimo, za dobre šole in dobre učitelje skrbimo, vse drugo nam bo navrženo.

H koncu naj povem, da se dam rad podučiti, da je to moja osebna misel, če sem zoper literarno društvo. Upam da mi bode gospod nasvetovalec verjel, če mu zagotavljam, da sem iz preverjenja za dobro reč začel pobijati njegov predlog, ki izvira iz poštene domoljubne duše.

Svoje v naglici sezidane razloge zoper to v mislih rojeno akademijo, naj še podprem z besedo izvrstnega nemškega pisatelja Börne - ja, ki pravi: „Če sto učenjakov duše v eno kaso spravi, smeje se hudič, zakaj z enim pograbljejem vzame vse skupaj“.

Znano je kako lačen je hudič duš, zakaj pisano stoji od njega, da hodi kot rujoveč lev okrog in preži. Če so duše učenjakov posebno mestne, če ima posebno poželjenje po njih, tega ne vem, tudi Börne ne pové. Skoro bi si upal reči, da je več kot verjetno, kajti Börne je vedel kaj piše. Kdor mu z menoj vred veruje, kdor ima usmiljeno srce za slovenskih učenjakov grešne in negrešne duše, kdor je dalje tako pošten kot jaz, da ne privoči hudiču veselega smehljanja: ta bo stopil kar se literarnega društva tiče, na mojo stran.

J. J. Osat.

škim se natecati in zato se moremo drzno nadjati, da brž počne gledišče nemško hirati, dokler da konečno popolnoma ne pogine.

Postavljen je gledišča velikega ima tedaj po tem, kar sem rekel, znamenje zmage narodnosti naše nad življenjem nemškim. Razun tega pa je treba pogledati na slavnost pokladanja temeljnega kamna še iz drugega stališča. V dunajskem rajhsratu nismo, doma tudi nimamo deželnega zbora, da bi se mogli vpreti novemu „urejevanju“ ali razcepeljenju države. Beust nas tlačí na zid in vlada hoče vničiti pravo kourne česke: zato se na veliki in slavni ta dan vsi zastopniki naroda českega, z Česke, z Moravske in z Šleske, snidejo sorodni brati k matički zlati Pragi, ktera je jim nad Dunaj, in tu podajajoči si bratovske roke obljubijo si vzajemno pomoč in vernost nepremoljivo.

Sovražniki Slovanstva razglašujejo, da narod česki ne pojde za vodniki svojimi, pišejo, da je zadovoljen z novo „ero“; no tedaj se snidejo udi naroda tega iz vseh koncev in slavo vodnikom svojim kličejo ministrijskim poganičem, da strpijo v opoziciji in imajoči na čelu vodnike vrle, se dokopljajo do podedovanih pravic.

To je druga velika pomemba te slavnosti, ktera se bode slavila dne 16. maja. Celi program slavnostni priobčim milim bratom slovenskim prepričan, da iz daljnega juga pošljejo k nam nektare svoje zastopnike, k čemur bodri „Slovenski Narod“ gotovo učini priležno pozvanje. O dramatiškem našem slovstvu, o dramatiški umetnosti pregovorim v prihodnjem dopisu. O celi slavnosti pa gori omenjeni podam bratom Slovencem natančno sporočilo, hitro po njenem dovršenji, da bodo tega sporočila veseli in da Vam bodem mogel mnogo lepih reči praviti: da Bog in sreča junaška.

Iz Ljubljane. 7. aprila. —p—. Sestavek „Slovenskega Naroda“ vade mecum se v našem mestu ni prezrl, ampak zлага se z njim vse, kar ne hodi z današnjimi slovenskimi kolovodniki po suhem in po blatnem potu. Povsod vlada ena misel, da se ne bode v prihodnosti moglo z dozdanjimi narodnimi faktorji več računati; da je torej treba naše politično postopanje od tal do vrha čisto predrugačiti; da je utilitetna politika popolnoma uničila njene slovenske apostelne, in kar je še mnogo huje, z njimi vred tudi ves slovenski narod. Posebno zdaj se kaže, kako zelo nam je res treba svobodnega, jako razširjenega političnega lista, za ktereга so Vam Štajercem od srca hvaležni vsi Slovenci, torej tudi celó Kranjci, akoravno se niso še zdaj očistili sramote, da iz njihove dežele ni krajcarja podpore za akcije tega podvzetja. Slovenska stvar je prišla na kritično razpotje, in Dr. Bleiweis naj tega ne prezira, naj ne zapira radovoljno oči o stvareh, ktere vidi on in ves svet; naj ne maši ušes glasu, ki se razlega povsod, koder se govori slovenska beseda! Sicer bi utegnolo priti jutro, v katerem bi Dr. Bleiweis naroda morda več ne našel za seboj. Njegove zasluge so res velike za Slovenstvo, ali vendar naj ne pozabi, da kakor drevo svoje poglavitno krono dobiva iz zemlje, v ktero je zasadilo korenike, tako ima tudi on korenike svoje veljave v celém narodu, a ne v posameznih izmed naroda, kteri vsacega, kdor jih samo privatno povpraša, zakaj so storili to ali ono v državnem zboru, samooblastno imenujejo predrzneža, ki nima pravice vprašati, ker ni volivec, imenujejo priprostega človeka, kteremu ne gre odgovarjati itd. Ti razvajeni (kdo jih je razvadel? ali ne mi sami in naša sužnja pohlevnost?) možje se obnašajo, kakor samodržci, kteri zastopajo svoje lastne države, ne kakor poslanci, ki jim je dalo mandat ljudstvo, ktero jim ga zopet lahko vzame in jih brez ozira domu pokliče, ako vidi, da ne delajo po tem mandatu. Naj ti mogočniki pomnijo, da pridejo nove volitve, pred kterimi jim bode zopet treba razglašati svoje nove programe, ki jim pa nihče ne bo hotel več verjeti! Zastonj si naši poslanci domišljujejo, da so bistroumnost in znanstvo samo oni v svoj koš pograbili, vse drugo okoli njih je pa ostalo neumno, kakor božji volek! Ves izobraženi slovenski svet nevolja obdaja, ko mora gledati, kamo je slovensko ime po nedolžnem padlo in kaj k temu pravijo njegovi slovanski bratje! V tej nesreči nam je to premajhna tolažba, da nas Beustovi časniki prištevajo tistim premišljenim (?) in osrečenim (?) avstrijskem narodu, kteri so zadovoljni z vsem, kar se jim vzame in kar se jim obeta, pa nikoli ne da. Ali morda vlada ni bila ljubljanskemu mestu vzela autononije? Ali mu ne namerja vzeti svobodno izvoljenega župana Dr. Coste? Ali nam ne namerja vzeti tudi iz deželnega zbora naj bolj oboroženega, naj hitrejšje pripravljenega govornika, kakoršen je zopet gosp. Dr. Costa? — kteremu samo to na srce pokladamo, naj ne pozabi, da se nihče, torej tudi vlada ne zmeni za neveljavne možičke, ako bi se oni še tako na prste povzdigovali, pa naj neuklonjen in pogumen ostane v nesreči, ktero ves narod z njim vred bridko čuti, in ktere mu ne bode pozabil! Premajhna tolažba nam je tudi to, da nas dunajski listi smehljaje po glavi trepljejo, kakor učitelj pridnega učenčka, ker stojimo v vrsti tistih narodov, kteri, kakor tudi po vsem svetu razglašeni slovanski nasprotniki Poljci, leže na kolenih pred dualizmom, od kar je na prestol postavljen. In kdo nas je tako daleč zavlekel? Ali ne naši državni zastopniki? Kader je rana prevelika, več je ne pomaga zavijati in obezavati, ampak treba je žgati ali rezati! Boljše je, zameriti se samo nektirim, ki bodo brez moči in oblasti, ako jim se vzame narod, od ktereга jo imajo, nego molčati o svoji neizrečeni tugi in škodi! —

Politični razgled.

Uskrni prazniki so notrajno politiko popolnoma ustavili, tako da nimamo iz nje kaj poročati. Omeniti moramo dveh vojaških drobtin, kterih ena se tiče poviševanja v službi (avancement) druga nove vojaške oprave; za nas nima nobene posebne važnosti. — Grof Revertera, dosedajni avstrijski poslanec na ruskem dvoru, bo brž ko ne zapustil državno službo; na njegovo mesto pride boje vitez Vetsera, dosedajni avstr. opravnik v Carigradu. — Dunajski listi so raznesli glas, da bi se parlamentarno ministerstvo odpovedalo svoji službi, ko bi drž. zbor ne hotel pritrčiti davku na premoženje, pa bi ne postavil ničesar na mesto tega predloga. Kdo ne pozna tacih koruz-

nego se je on. Gonil je vsakega, kateri se je ravno nanj obrnel, domu, kajti tu o polnoči precej presoditi, kdo je kriv in kdo nedolžen, bi bil tudi ranki Vidocq, naj glasoviteji policist, kar jih je dozdej Francoska imela, težko spoznal. — Kaj pa zahtevamo naši sozračniki od dr. Costa, da bi bil moral storiti? Naj manje: „precej dati vse nasoče Sokole povezati, vklenoti in jih vrči v tako ječo, kjer bi bila večna tema in skripanje z zobmi!

Se ve, da se drže starega pregovora „das hinüberschiessen möchten wir schon, nur das herschiessen gefällt uns nicht“. Toraj obrnimo mi enkrat pri loparji nek na slinko. Malo je znano, da so letos enkrat tudi precej pozno po polnoči nekteri ongavi turnarji v Ljubljani v gostilnici „zur Schnalle“ jako škandalozno izgred včiniili, kateri se kar se škandaloznosti tiče, ne dade s sokolovskim primerjati. Nemški listi so o njem molčali, kakor da bi bil sv. Janez Nepomuk njihov patron, naši so ga pa komaj omenili, kajti hvala Bogu s tako prostaskim orožjem se še mi dozdej ne vojujemo. (D. d.)

Narodno gospodarstvo.

Novi davki — novi dokazi.

Premišljevali so bistroumni možje vseh narodov in vseh časov, kako bi premoženje razdelili naj lepše med posamezne ljudi, potem pa tudi, kako bi davke med nje razdelili, da se poplačajo občni državni stroški. Vidimo namreč, da je Bog razdelil prav različno svoje darove; eden je svoj talent tako obračal med ubogimi kmeti, od katerih je „brez računa“ jemal večkrat po 50, po 100 ali še več odstotkov, da je iz prostega delavca postal naj bogatejši meščan; drugi je zopet s svojimi 5 talenti tako pošteno in milosrdno ravnal, da je počasi še te zgubil. Zato je premoženje prav različno med ljudmi razdeljeno; se vé da, drugače ne bi bilo bogatinov. — To se je pa marsikteremu modrijanu čudno zdelo, in zato si je mislil n. pr. Proudhon, da bi vse premoženje, kjer ga kaj je, lastniku vzel in zmetal v en kot; potem pa bi zopet poklical ljudi in vsakemu dal jednak del tega skupnega premoženja. Ljudi take vrste kličejo socialiste, o katerih bomo pozneje nekaj posebnega brali.

Na take socialistične čase in misli nas žalostno spominjajo nove postave ministra dr. Brestli-na. On tudi predlaga, da se naj vsakemu državljanu, ki ima kaj vrednosti, vzame en del njegovega premoženja, ako presega 1500 gl. Od vsakega goldinarja zdaj tirja samo poldrugi krajcar. Pa začetek je naj važniši, prvi korak se ne sme storiti: kdor je storil prvi korak, ta bo storil lahko drugega; ako država zdaj tirja od mojega težko zasluženega goldinarja, katerega sem si prihranil za slabše čase, kdo mi je porok, da jutri ali sploh s časom ne bo tirjala 10, 20, 50, 80 krajcarjev ali celo ves goldinar? Kaj je potem lastnina vredna, kdo po tem lahko trdi, da ima kaj? Nikdo ne, vse je v nevarnosti; in kjer pripomočki, kjer kapitali pomanjkujejo, tam tudi mora začeti hirati celo gospodarstvo; tam gine tudi veselje do dela, družina kakor država morajo propasti. — Veliko davkov smo že v Avstriji doživeli, pa takih še ne, kakor nam jih naklada novo „liberalno“ ministerstvo. Ono daje vsaki dan nove dokaze, da ni kos delu, katerega se je lotilo.

Tega ni treba zdaj posebej razlagati, da pravi davki grejo le od tega premoženja, katero se imenuje „dohodki“; le od dohodkov, ne pa od kapitala, bi se imeli davki odmerjati. Recimo, da je zemlja nekega kmetovalca vredna 11,500 gl.; dolgovi pa ima na zemlji 10,000. Tu je težko pričakovati, da mu bode zemlja toliko donasala, da bi mogel obresti plačevati od dolgovi, in pa še poleg živeti; zemlja njegovega soseda je pa le 1500 gl. vredna, on pa nima nobenega dolga, in njegovo premoženje se krepko množi. Ali uni plača novi davek od 10,000 gl., ta pa nič. To tudi kaže, da ta novi davek ne zadene v resnici tistega, katerega bi imel zadeti, da je to-

učitelj, ki ne znajo mladini zbuditi pravega veselja in tistega ponosa, ki mladence priganja, da se nauči vsaj svoj jezik pravilno pisati.

Za tega delj bi jaz našim mlajšim Slovincem priporočal naj ustanové povsod, kjer jih enakomislečih več stanuje, med seboj in z a - s e taka tiha društva. Nikoli pa ne bi svetoval naj bi se vsi slovenski literatje — Bog ve koliko jih žalibog ni, pa upajmo, da se bodo zaplodili — v eno uniformo oblekli.

Ko bi se ustanovila družba slovenskih pisateljev, ima gotovo in mora imeti prvosednik, tajnik in ves odbor neke pravice. Ker odbor povsod društvo reprezentuje, moral bi se posameznik ud podvreči njegovim mislim. Podvreči se, pokorščino skazovati, upogibati se, to so nas res že od mladega učili. Pokorni moramo biti — zakonom. Ali to je naša žalostna notranja potreba. Slabo in napačno je to podložnost raztezati. Kakor v političnem, tako v dušnem življenju delajmo za svobodo, potezajmo notranje, nikdar zunanjih mej.

Kakor smo po svojem telesnem obrazu, tako smo različni po duhu. Mnogovrstnost dela harmonijo in lepoto. Vsak pisatelj naj se izobrazi po svoje, tako bomo imeli mnogovrstno literaturo; ne da bi ločili samo dve vrsti in djali, to je dobro, to ne, — rekli bodemo: ta pisatelj nam je pokazal to lepo stran človeškega življenja, oni to. Ravno s svojo mnogovrstnostjo se Nemci ponašajo. Goethe je drugačen kakor Schiller, Lessing drugačen kakor Herder, in vendar so vsi veliki.

Ko bi se slovensko literarno društvo ustanovilo, „bi pretresovalo beletristične izdelke“, pravi gospod Trstenjak. Ali bi bilo to dobro? Morda; a jaz menim, da je ravno tako lahko nevarno in slabo. Kritika mora biti samostojna.

raj krivičen. — Zato se pa temu davku upirajo ne le vsa glasila, razun pokornih državnih, temuč tudi okrajna zastopništva, posebno na Českem, ktera krepko predstavljajo deželnemu odboru neprimernost takega davka. Res, s takimi postavami se ministerstvo ne bode državljanom prikupilo, in ono vodo napeljava na naš mlin, ker dokazuje, da so njegove teorije prazne, da ni v stanu pomagati tam, ker gre za obstanek države. Ti novi davki se preračunajo po ti vrednosti zemlje, za katero bi se lahko prodala. Zdaj bi toraj jaz kot kmet moral sam povedati, za koliko bi se nek moja zemlja prodala. Tega pa ne vém, ker kupca ne poznam. To je zopet druga krivica pri tem novem davku, da gre od premoženja, katero se ne more na tanko določiti. Jaz bi že lahko povedal, za koliko bi jaz mojo zemljo kupil, ko bi ne bila moja; ali tega ne morem povedati, za koliko bi jo kupil kdo drugi. Pa daljne razprave o tem davku bodo že kazale, ali bo postava obveljala, ali ne. Tu le moremo prepričanje izreči, da je še drugih virov, po katerih bi se dalo dobiti kaj za cesarsko penzico; le odkritostno jih je treba iskati. Mimogredé pa naj omenim, da bi se davek od loterijinih dobičkov lahko še za enkrat toliko zvišal. Posebno mala številna loterija demoralizira narod in tu ne bi škodilo, ko bi se dohodki tako porezali, da bi vsakemu želja minola staviti, in da bi potem svoje krajcarje rajši drugače hasljivo obrnel. — Da bi kmalu o veselih prikazkih lahko govorili.

Čehi in Slovenci,

po „Narodnem Pokroku“.*)

„Potlačil bom Slované k zidu, če me bodo silili“, rekel je nekdo. Slovenci gotovo niso nikogar k temu silili; njihovi zastopniki so poslušno služili pri stvarjenji Cislajtanije, pa prevdarimo, ali se godi tem ljudem bolje nego nam (t. j. Čehom). Beust je zahteval od njih memorandum (pisano razložbo), da bi zvedel, kaj oni hočejo in iščejo, da bi jih tako laže spravil v cislajtski zbor. Zastopniki so prišli na Dunaj, ali vsaki njihov predlog, vsaka beseda izgovorjena služi Nemcem samo v posmeh, a zahvalna vlada je gluha za cviljenje ptičev, ki so prišli v leseno ptičnico. Doma plačuje vlada Slovincem s tem, s čemur so plačevale tudi vlade preteklih 50 let ljubezen do lastnega jezika: šole in uradi od najnižih do najviših so nemški, ali pa vsaj laški, samo ne slovenski, a vlada in cislajtski zbor jim je naznanil, da o izjemi gledé Slovincem ni govora.

Če kdo pripravlja ječo za Čeha, naj bode — —; držati pa v ječi one, ki so se iz obupanja vrgli dualizmu v naročje, da s tem zatajevanjem samega sebe zadobé košček obetane pravičnosti, to ni človeško. Slovenci se iz prepričanja samo v Avstriji rešitve nadjajo; kdor v imenu Avstrije kaznuje njih avstrijsko čutje in jim odreka to, kar bi jim dala tudi vsaka ptuja vlada, on naj ne skrini imena svobodoumnega, lasteč ga samemu sebi, on naj prizna, da ne misli dobro o prihodnosti Avstrije.

Z narodom slovenskim moramo imeti potrpljenje, a nikakor ne z njegovimi zastopniki, ki so se za peto kolo posodili cislajtskemu vozu. Koristolovna politika polska se nam zdi zelo nekoristna, ker je za deželno-šolsko svetovladstvo, katero daje Cislajtanija vsem deželam, in za priljubljeno osebo namestnikovo, ktera pa ni porok, da za njim ne pride zelo nemila oseba, izdelala svoj autonomistični program in se pobratila s centralizacijo cislajtsko. Ali Poljaki imajo vsaj za zdaj neko korist, ktere mi nimamo.

Slovenski zastopniki so se izneverili narodovemu programu za nič, oni so pomagali izročati nadvlado v Cislajtaniji nemški stranki, ali za vse to niso pridobili za svoj narod nič, popolnoma nič. Poljaki se morejo izgovarjati, da bi bilo njim še huje, ko bi bili razdražili Beusta; ali slovenski zagovorniki nimajo niti tega izgovora. Slovincem ne more biti slabše, kakor jim je; nikakoršno maščevanje bi jim ne moglo kaj odtegniti, ker ničesar nimajo, kar bi se jim vzeti dalo. Nasproti pa, ko bi se bili Slovenci postavili

*) Da naš vvodni članek „vade-mecum“ ni samec, prepričal se bo iz tega stavka, komur je za prepričanje. Drugi del naj služi posebno „Domovini“ v tolažbo, gledé njenih preidilčnih skrbí. Ker nam danes pomanjkuje prestora, odgovorimo ji prihodniče na njene svete zavoljo „osebnosti in škandalartikeljnov!“ Vredništvo.

Kako lahko se zgodi, da v tako društvo stopijo in se s paragrafi sklenejo vsi slov. pisatelji razun kaceh pet. Ti poslednji imajo drugo literarno stališče, ki je morda bolj pravo od onega, ki ga zastopa društvo. Mnogožini, velikemu občinstvu pak imponira le prerado in prevečkrat bolj množno število glasov, svet raje šteje glase kot tehta. Tako bi večina, t. j. literarno društvo iz svojega stališča lahko krivo sodilo manjšino, ki bi bila zunaj njega, tako bi se zatiralo prosto razvijanje na slovenskem literarnem polju in namesti koristi bi se rodila kvar.

Če se tako društvo ustanovi, bo gotovo njegova namera, in gotovo si bo prizadevalo vse slovenske pisatelje, ki kolikaj to ime zaslužijo v svojo sredo dobiti. Mislimo si, da bi se to tudi zgodilo: vsi slov. pisatelji bi bili udje enega telesa, ene družbe. Samo ob sebi se ume, da bi z vstopom vsak prevzel dolžnost, skrbeti za razvitek in za dober glas tega društva. Baš ker bi bili vsi literatje zedinjeni, bili bi tudi kritiki med njimi, in kritikovali bi drug drugega, tovarš tovarša, t. j. hvalili bi se in slavili, kakor se včasí še brez družbe godi. Klika bi se naredila.

In ako bi poslednji hoteli biti, morali bi se osmešiti in kaditi drug drugemu. Razen tega da je malo taceh filozofov, ki sami o sebi slabo mislijo in govoré (in pomisliti je, da bi vsak družabnik svojega kolega in sodružabnika slovè celo društvo kadil t. j. tudi samega sebe) — si jaz ne morem misliti, da bi kak družabnik mogel slabo knjigo, ki bi jo društvo izdalo, zavreči, kajti s tem bi ne pospeševal dobrega imena društva, in bi mu tako materialno in moralno kvaro napravljaj, toraj ne bi bil pravi ud. Ko bi bila njegova estetična in umetniška vest močnejša kakor čutilo po vstopu prevzetih dolžnosti, ki se same ob sebi umejo, ko bi se v društvu v nasprotju z večino samostojno obnašal, kar je zopet pisateljska dolžnost: utegnolo bi

nih strahov! — Car Napoleon, ki ve svetu toliko o potrebi mira pripovedovati, razgovarja se s svojimi generali o vojski in njeni potrebi. Lepo pri-liko mu ima dati — Schleswig-Holstein. Pariški listi pa niso vojski nič prav gorki. — Južno-nemške države so nasvetovale severno-nemški zvezi, naj se dopušča svobodno preseljevanje po celi Nemčiji. Nasvet bo brž ko ne obveljal. — Po Španskem se zelo razširja list, čegar motto se glasi: Proč z Borboni, ži-vila demokratična vlada. — V Kandiji se še vedno bojujejo uporniki s Turki. Prvi so zgubili 18. marca 2 imenitna voditelja in 5 vasi, ali so vendar slavno zmagali. Črnagora hrepeni po vojski, vse ima biti z orožjem in drugimi voj-nimi potrebščinami preskrbljeno. Turška vlada je poslala 10.000 vojakov na črnogorsko mejo, tudi v Spič 2 polka. — Nemir delavcev v Genevi je odprav-ljen. Nekoliko se je delavcem privolilo, nekoliko so oni opustili svojih tir-jatev. — Protestantovski cerkveni poglavarji hočejo sklicati vkupščino, ki naj bi se posvetovala, kako se imajo obvarovati pravice državne cerkve, ter ob-znaniti kraljici svoje želje. Irsko vprašanje stoji sedaj v sledečem stanju. —

Irsko vprašanje.

V prejšnjem članku smo kratko načrtali politično stanje irskega otoka in dvojne težave Ircev: angličansko jih teroče duhovništvo in nepravilno na-jemništvo. Pristaviti bi imeli rečenemu, da je angličanska cerkev na Irskem od Henrika VIII. ustanovljena. Sedaj pa se vrnilo k razpravi angličanskega parlamenta o irskem cerkvenem vprašanju, posebno k znameniti seji 3. aprila.

Prva priložnost, nepričakovano Dizraelovo ministerstvo napasti, ponu-dila se je liberalcem, nasprotnikom torijev in posebno Dizraelu, pri irskem vprašanju. Nam, ki od daleč presojujemo anglijski javni život, in ki vemo samo za djanja ministrov in strank, nikakor pa ne moremo gledati za kulise, ni dovolj jasno, ali si je Gladstone glava liberalcev irsko vprašanje osebno za orožje zoper torijsko (gospodsko) ministerstvo izbral ali ga je lastna stranka k temu vprašanju napotila, ali pa so se Angličanom zares oči odprle, da so spregledali, kako pogubna bi jim irska politika lahko postala, in ali je zares davno pričakovana doba prišla, v kateri se ima enkrat Ircem krivica s pra-vico povrniti.

V seji 30. marca so si stranke tako rekoč vojno napovedovale. V tej seji sta Gladstone in ministerstvo svoje predloge naznanila. Gladstonov predlog se glasi: „Duhovništvo irske cerkve ima se duhovništvom vseh drugih cerkvenih društev ravnopostaviti“.

S kraja je ministerstvo bilo namenjeno, zoper ta predlog z vsem glasovati; ali providevši, da je opozicija premočna in da bi se ministerstvo lahko nevarnosti svojega preneha izpostavilo, je drugi način boja izmislilo ter je predložilo, naj se irska debata za sedaj odloži. Zato se je pridružilo — se ve da le na videz — Gladstonovemu predlogu ter mu je po lordu Stanley-u samo tale popravek (amendement) pristavilo: „naj se dalnja raz-prava o vničenju irske državne cerkve prihodnemu popravljenemu parla-mentu prepustiti“.

Glasovanje in govorjenje o teh predlogih se je odložilo na sejo 3. aprila.

V tej znameniti seji, ki je trajala od večera do pol 4. v jutro, se je govorilo in glasovalo o predlogih, ktere smo navedli. Razun kakih 50 po-slancev so v hiši prostakov bili vsi nasači. Galerije so bile vže ob 4. po-poldne vse natlačene, tudi vse lože, v katerih sta bila viditi tudi princ velski (kraljičin naslednik v vladarstvu) in njegova soproga.

Vsi mostovži in prohodi, celó ves prostor pred parlamentno palačo je bil z ljudmi napolnjen, ker je ljudstvo bilo radovedno k času zvedeti o osodi ne toliko irske cerkve kakor pa — ministerstva samega. (Kon. pr.)

Razne novice.

— „Slavjanski jug“. Pred seboj imamo dva krasna zveska „Slav-janskega juga“, zabavno-podučene knjige s podobami, ktereга izdaja in vre-duje g. Gjuro Klarič v Karlovcu, v hrvaškem, srbskem in slovenskem na-rečju. „Delo naj se samo hvali.“ Zadostovalo bo tedaj, če prijavimo svojim bralcem zadržaj prvih dveh zvezkov. I. Zvezek: Slavjanski jug. (Uvodna pjesma.) — Kmet. (Roman. Ljubica H... ova.) — Mihail Miloš Obrenović III. (Životopisna črta sa slikom.) — Belolaska. (Izvirna novelica Ljudevit Tomšić.) — Dr. Janez Bleiweis. (Življenjepis s podobo. L. Vinški.) — Tro-jednica. (Melodram sa slikom. Gj. Klarič.) — Dolazak Hrvata. (Po- viestna slika.) — Slike iz jugoslavjanskoga naroda. (Narodopisna črta sa slikom.) — Supruga „nesretnika“. (Pripoviest. M. pl. Roskovska.) Pjesništvo. (Umjetne in narodne pjesne hrv. Srb. i slov.) — Razgled po jugoslaviji. (Puto- i zemljopisne črte sa slikami. Gj. Klarič.) — Svaštičar. II. Zvezek: Maksimilijan i Charlota (sa slikom.) — Kmet. (Nastavak.) — Nikola I. knjaz i gospodar Črnogore; Brda (životopis sa slikom.) — Dr. Franjo Rački predsjednik jugoslav. akademije v Zagrebu. (Životopis sa slikom.) — Lahkoumna Emica. (Vesela igra. Ij. Tomšić.) — Dr. Lovro Toman (življenjepis s podobo.) — Pjesništvo. (Umjetne in narodne pjesme.) — Ljudevit, župan posavskih Hrvatov, čini savez sa Slovenci proti Fran-ku (poviestna slika, s podobo.) — Srbske nočnje i bednji dan u Srbalja (sa slikom). Pogled v More. — Razgled po Jugoslaviji. — Svaštičar. — Lesorezi so izvirni, risani od naj boljih umetnikov, a rezani po izvrstnem lesorezu Fr. Bärtelu. — Vsak zvezek ne stoji več nego 50 kr. Žalostno bi bilo, ko ne bi zamogli Hrvati, Slavenci, Dalmatinci, Srbi in Slo- venci, s jedno besedo vsi južni Slovani vzdržavati jedini domači list te vrste, in se ne nabrale vseh 2000 naročnikov, kolikor jih potrebuje, da izhajati zamore.

— V državnem zakonskem listu izšla je 15. t.m. postava o davku na sladkor in žganje, ktera se ni mogla pred razglasiti, ker je morala vlada ča- kati, da izdela tudi ogerski zbor analogno postavo o istem predmetu.

— C. kr. deželna sodnija v Pragi vabi nekdanjega vrednika „Politike“ g. Fr. Kottek-a, ki je tožen radi kalenja javnega mira, naj se zglati v treh mesecih pri sodniji, sicer bi ga obsodila zavoljo neprihoda (in contumaciam).

— (Temeljita svoboda.) Na pol unionist bar. Hellenbach v Za- grebu je prosil dovoljenja za izdavanje novega časopisa pod imenom „Sava- Namestniško predsedništvo mu je prošnjo s tem vrnilo, da ima verjetno doka- zati svojo sposobnost za publicistiko.

— Predlog ljubljansko-belaške železnice je kakor za gotovo zvemo v kupčijem ministerstvu že izdelan, in se bode že o prihodnji seji držav- nemu zboru izročil. V odbor, ki se o tem pitanju ljubljansko-belaške že- leznice in železnici „Ponteba“ ali „Predil“ posvetuje, so izvoljeni: Conti, Wickhoff in Dr. Klun. Upati je, da se bode že odbor za železnico, ki bi se imela iz Ljubljane v Belak napraviti, enoglasno odločil. —

Poslano.

Slavno vredništvo!

V vvodnem članku svojega lista od 9. t. m. se čudite, da trdovratno zobe stiskam o tistem očitani, ktero mi je časopis „Zukunft“, kakor pra- vite, na vsa usta v obraz vrgel, da mi je namreč pri državnem poslanstvu plača prva stvar.

Nisem si v svesti, da bi bilo moje pretečeno življenje tako, da bi se moral proti vsaki opravičljivi besedi posebej in naročito opravičevati. Ako se to res od mene zahteva ko pogoj mojega poštenja, očitno rečem, da tej za- htevi zadovoljiti nisem kos, niti me je volja. Kar se pa Zukuntnega očitanja tiče, Vam se nilo treba čuditi, ako bi bili Vi moje sestavke v Novicah na tanko brali, kjer sem razločno in resno razkladal vzroke, zakaj smo šli in zakaj ostali v državnem zboru, in naročito pristavil, da ti vzroki niso bili diete.

Naročito nisem preklicaval izreka, ki mi ga je podtikala „Zukunft“, ker si nisem mogel misliti, da bi ga — med možmi — imel kdo za več, ko nedolžno šalo, ko bi tudi resničen bil. Ali vidim, da sem se zmotil. Zatorej in ker naravnost zahtevate od mene v imenu mojega poštenja, odgovarjam očitno, da niti besed, ki mi jih „Zukunft“ podtika, niti drugih tega pomena nisem nikdar govoril, in da je cela nje terditeljska gola laž.¹⁾ Zastran Vašega vvodnega članka imam le to opomniti, da tudi Vaša primera od Tantala sépa²⁾, zakaj Tantal je pohlepno segal po jedi in pijači, kedar se mu je primikala, a Vi trdovratno odbijate pravice, po ustavi avstrijskim narodom zagotovljene. Sapienti sat.³⁾

Ko sem razkladal vedenje in državnih poslancev politiko v Novicah, vodila me je misel, da vskličem polemiko mirno,⁴⁾ razumno, objektivno, v kateri bi se eden drugega⁵⁾ pojasnili in podučili, kaj je prav in našemu narodu koristno in kaj ne. A kaj sem dobil za odgovor? Na moje razloge nobenega.⁶⁾ Tem več pa na osebo sumničenja, psovanja, zasmehovanja. Taki polemiki ne mo- rem več pristojno odgovarjati; a z mero, s katero se meni meri, vračati nočem.

Zato očitno izrekujem, dokler bo ta duh vladal, jaz se ne bom več prepiral. Pišite Vi o meni belo ali črno, jaz bom molčal.

Sveteo.

¹⁾ Slovanska publicistika poprek se Vam zahvaluje za ta kompliment; oni dan „brpavo kričanje pijanega človeka v buznici“, tu zopet „opravičljivost!“ Zdaj se le veru- jemo glasu, ki je pravil, da je Vaš „pobratim“ hodil za časa po Gorenskem agitiral proti „Napreju“. Zdaj si tudi vemo tolmačiti zopetovano „opravljanje“ ravno istega narodnjaka iz drž. zbora proti nekemu dunajskemu, sicer Slovincem, a ne njihovim poslancem prijaz- nemu časopisu. Če treba in bo dovoljeno postrežemo z imeni.

²⁾ Zdaj vemo, zakaj Vi — niste na Dunaji. Vaša „magna charta“ nas pušča v temoti o tem, kaj imajo Slovenci od tega, da ste na Dunaji.

³⁾ To smo rekli mi sami. Šepalo pa ni naše basnoslovje; kedar se je Tantal jed in pijača primikala?

⁴⁾ Ko bi beseda „Verfassungstreue“ ne bi še iznajdena, tekoj bi jo morali skovati. — Tu sicer pes na dve strani tuci moli. Jedno pušča v roki „Volksfreundovi“, drugo po- nujja Wandererjevemu dopisniku iz Ljubljane, „Sapienti sat!“ Ali se tako tudi „med možmi dela?“ Ali je to hvaljena „objektivnost?“

⁵⁾ Še več polemike! Mar Vam ne zadostujejo več „Slov. Gospodar, Primorec, Zu- kunft, Politik, Nar. listi, Narodni Pokrok?“ Slednjega sestavek smo danes ponatisnoli, ka- kor tudi „Novi Pozor“. Vedeli bi še najti rokopisne polemike, ki se pa do zdaj še trdo- vratno skrivajo. — Kdo more zato, da ne zna vsakdo pisati s tistem „pomadigen Wohlbe- hagen“, ktereга Vi mir imenujete?

⁶⁾ Na katedri bi pa zopet bili le Vi, sicer bi z opet hrbet pokazali, rekoč: pi- šite in učite, kar Vam drago, jaz sem gluhi in slepi in mutasti.

⁷⁾ Tako tudi mi, in z nami gori imenovani časniki; kar se tiče osebnosti, celo Vaše pismo ne govori nego o Vaši osebi, omenili ste razun tega le še necega šepanja.

Vredništvo.

Tiskarne pomote: V 6. listu od 14. marca 1868 naj se bere v članku „Vade-mecum“ v 1. vrsti: Pa ko bi prosti narod res tudi bil od konca do kraja tak itd., in v 23. versti dokler še more sedeti, mesto: dokler se more rediti.

(11)

Za spomlad

pa tudi za vse druge letne čase
se dobiva pri podpisanem vsake baže
obleka za moške
iz naj boljšega blaga po naj nižji ceni.

Ravno kar sem dobil zelo bogato zbirko najnovejšega, posebno lepega, pa tudi trdnega blaga na ogled. Oblečila se izdelujejo pri meni po najnovejši nošnji, česar se more vsakdo prepričati iz časnikov za nove šege, ktere imam vedno na razvid postavljene; po želji p. n. g. naročnikov delam tudi po drugačni šegi. Sploh bom vestno skrbel, da na vse strani zadostujem tirjanju časa in kupcev.

Eduard Kahn,

krojač v Mariboru na stolnem trgu,
c. k. glavni šoli nasproti.